
Формування освітнього простору з мінної безпеки в класах безпеки закладів загальної середньої освіти

Вікторія Горпинченко

У статті розглянуто напрацювання фахівців Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Харківської області як ресурсу з вироблення компетенцій правильного поводження з вибухонебезпечними предметами.

Ключові слова: безпекові компетенції, класи безпеки, мінна безпека, ресурси, вибухонебезпечні предмети.

Актуальність. Кожна загроза в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру є викликом, який із раз у раз приймають жителі Харківщини. Тому виникає потреба в пошуках можливостей для набуття індивідуального безпекового досвіду, що гарантує виживання, збереження життя та здоров'я, зокрема в підростаючого покоління, яке, знаходячись у процесі свого становлення, є найбільш уразливим і нестійким до реалій сьогодення.

Провідна роль у забезпеченні безпекових можливостей, безумовно, належить освіті, адже адаптація освітнього процесу до умов особливого періоду акумулювала весь безпековий потенціал освітніх закладів і сприяла утворенню нових безпекових осередків.

У закладах загальної середньої освіти такими осередками стали **класи безпеки** [1], де вироблення основних самозберігаючих компетенцій є метою їх функціонування.

Наразі на базі класів безпеки вивчаються алгоритми й порядки дій при надзвичайних ситуаціях, які є нагальними в Харківській області та які несуть загрозу життєдіяльності дітей вже зараз – це руйнування, згарища, ракетні й артилерійські уламки та нерозірвані боєприпаси. Саме останні, потрапивши під ноги чи в руки, здатні призвести до загибелі чи каліцтва на все життя як саму дитину, так і оточуючих. І подібні випадки не рідкість у регіоні.

З метою упередження таких ситуацій, уникнення трагічних наслідків і вироблення вмій і навиків грамотно поводитися в разі знаходження вибухонебезпечних предметів, у класах безпеки **формується освітній простір із мінної безпеки.**

Одним із аспектів формування освітнього простору з мінної безпеки є доручення навчально-методичних напрацювань фахівців сфери цивільного захисту та безпеки життєдіяльності (далі – ЦЗ та БЖД) в рамках методичного супроводу.

У статті представлені зразки напрацювань і обґрунтування доцільності їх використання.

Аналіз проблеми. Дистанційний режим навчання в закладах загальної середньої освіти загострив проблему необхідності вироблення в учнів компетенцій правильного поводження з вибухонебезпечними предметами: учні, самотійно плануючи вільний від навчання час, у перервах між сигналами тривоги намагаються бути на свіжому повітрі, бо на вулиці гарна весняна погода. А подібні прогулянки десь у дворах чи на околицях, особливо допитливих і активних дітей, можуть призвести до незворотних результатів, адже цікаві для них знахідки чи взаємодія з ними становлять смертельну загрозу. Крім того, нерідко такі знахідки

недостатньо обізнані учні приносять у власні домівки, наражаючи на небезпеку інших людей.

Потужним освітнім каналом для вироблення компетенцій правильного поведіння з вибухонебезпечними предметами є відповідно облаштована **зона мінної безпеки** класів безпеки.

Функції зони мінної безпеки реалізуються різними ресурсами, які утворюють **освітній простір із мінної безпеки**.

Різноманітність освітнього простору з мінної безпеки досягається залученням професійних джерел сфери ЦЗ та БЖД, зокрема Навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Харківської області в рамках методичного супроводу.

Методичний супровід у контексті формування такого освітнього простору обумовлюється запитами та потребами: **запитами** учнів ідентифікувати небезпечні предмети, розуміти загрози та наслідки, уміти правильно діяти при їх знаходженні та **потребами** педагогічних працівників мати професійний навчальний потенціал пропорційно запитам.

З огляду на зазначене, подані навчально-методичні матеріали – *правила, алгоритми дій, рекомендації, наочність (зображення, буклети, фотографії), інтерактивні завдання* – будуть доречними для освітніх процесів **зони мінної безпеки**.

Варіативність напрацювань дозволяє використовувати їх і як базу для роботи, і як уже готові презентації, елементи уроків, завдання з наочними матеріалами (у статті – буклет) і облаштування зони мінної безпеки: зображення, буклети та фотографії можуть стати плакатами чи тематичними стендами. А також зумовлює *взаємоінтеграцію* з іншими зонами класу безпеки, зокрема *зоною для перегляду відеоуроків і презентацій*, оскільки зорове сприйняття того, що потенційно може нанести шкоду життю та здоров'ю, діє на дитину підсвідомо, запускаючи психологічні механізми самозбереження – пам'ять, увагу, уяву...

Таким чином, представлені варіанти *є прикладом опрацювання* різноманітних матеріалів щодо правильного поведіння з вибухонебезпечними предметами *та досвідом*, який наразі є *формульованим ресурсом* освітнього простору з мінної безпеки.

Пропонуємо опрацювати підготовлені навчально-методичні матеріали.

Навчально-методичні матеріали

I. Загальні відомості про вибухонебезпечні предмети

Вибухонебезпечні предмети – наслідки війни – боєприпаси, що не вибухнули, а також залишені вибухонебезпечні боєприпаси [2].

Боєприпаси – вироби військового призначення одноразового вживання, призначені для поразки живої сили супротивника.

Залишені вибухонебезпечні боєприпаси – вибухонебезпечні боєприпаси, які не використані під час збройного конфлікту, забуті чи залишені стороною збройного конфлікту та більше не перебувають під контролем сторони, що їх забула чи залишила [2].

Боєприпаси розділяють на:

- **касетні** (артилерійські снаряди, авіаційні бомби, боєприпаси з реактивних систем залпового вогню типу «ГРАД», «УРАГАН», «СМЕРЧ», «ТОРНАДО»), що містять у собі

вибухові касети, призначені для ураження людей, мають самоліквідатор, що спричиняє вибух розкиданих на території касет через певний проміжок часу;

- **артилерійські** – застосовуються для стрільби з артилерійського озброєння, мінометів і пускових установок (осколкові, осколково-фугасні, бронебійні, запалювальні тощо): у наземній артилерії на озброєнні є снаряди та міни: малих калібрів – менше ніж 70 мм, середніх калібрів – від 70 мм до 155 мм, великих калібрів – понад 155 мм;
- **авіаційні** боєприпаси, які складаються з бомб, запалювальних баків, патронів авіаційних кулеметів і гармат, бойових частин ракет.

Авіаційні бомби поділяють на запалювальні, об'ємного вибуху та керовані:

1. Запалювальні бомби (баки) спричиняють пожежі, ураження людей і знищення матеріальних цінностей вогнем. Запалювальні бомби вибухають після пуску їх із літака.

При потраплянні запалювальної суміші на одяг або взуття їх потрібно швидко зняти, а невеликі ділянки загорання щільно накрити тканиною, присипати піском або землею, занурити уражену ділянку у воду. Не варто намагатися скинути палаючу суміш, не можна бігти, тому що підсилений потік повітря сприятиме розгорянню та спричинить важке ураження.

2. Бомби об'ємного вибуху. До таких відносять об'ємні фугасні бомби, які називають вакуумними. Їх особливість полягає в тому, що замість звичайної вибухівки використовується висококалорійна рідина або зріджений газ.

При зіткненні бомби з поверхнею землі вибухова рідина розривним зарядом розкидається, випаровується, переміщується з повітрям. Утворюється хмара паливно-повітряної суміші, діаметр якої може сягати кількох десятків метрів. Паливно-повітряна суміш проникає в підвали, будівлі, окопи, укриття.

3. Керовані авіабомби призначені для ураження виробничих підприємств, транспортних вузлів, підприємств енергетики, газо- і водопостачання, пунктів зв'язку тощо. Цей вид зброї має велику точність влучання в ціль.

Радіус ураження однією кульковою бомбою сягає 25 – 30 м.

- **Мінометна міна** – необертовий оперений снаряд каплеподібної форми, призначений для стрільби з гармат (мінометів). Особливістю є висока чутливість підривника миттєвої дії.
- **Протитанкова міна** призначена для знищення або виведення з ладу техніки. Міни зазвичай спрацьовують при тиску на них не менше ніж 100 кілограм.
- **Противіхотна міна** призначена для вибуху від присутності, близькості або безпосереднього впливу на неї людини, при цьому вона калічить або вбиває одну людину чи декількох людей.

Осколкові міни зазвичай споряджаються уражаючими елементами у вигляді металевих кульок, циліндрів, смужок тощо.

Вибухає, коли на неї наступають або задівають дрiт (нитку-розтяжку).

- Граната призначена для ураження осколками й ударною хвилею чи кумулятивним струменем людей та техніки. Є ручні гранати й ті, що вистрілюються зі зброї. За призначенням гранати розподіляються на: протитанкові (фугасні, кумулятивні), протипіхотні (осколкові, уламково-фугасні), запалювальні, гранати спеціального призначення (димові, освітлювальні, сигнальні).
- Саморобні вибухові пристрої: міні-пастки; міні-сюрпризи, що імітують предмети домашнього побуту, дитячі іграшки або речі тощо...

Характерні ознаки вибухонебезпечних пристроїв:

- предмети є незнайомими або незвичними для цієї обстановки чи території (характерна форма предмета – видовжена, кругла тощо...);
- наявність електричних дротів, що стирчать із предмета чи тягнуться до нього, антени, скотч, прив'язаний мобільний телефон, елементи живлення;
- дивні звуки, які лунають із предмета (цокання годинника, шипіння, дзижчання тощо...);
- специфічний запах (виділення газу тощо...);
- світлові сигнали, які подає предмет (миготіння індикаторної лампочки тощо...);
- наявність дротів, мотузок, шпагату;
- предмет може бути підвішений на дереві або залишений на лавці.

II. Порядок дій при виявленні (знаходженні) вибухонебезпечних предметів

У разі виявлення вибухонебезпечного або підозрілого предмета категорично заборонено [2]:

- наближатися до предмета;
- пересувати його або брати в руки;
- розряджати, кидати, ударяти по ньому;
- намагатися розряджати й розбирати;
- використовувати заряди для розведення вогню та освітлення;
- палити й розпалювати поряд багаття або кидати в нього предмет;
- приносити в приміщення, закопувати в землю, кидати в колодязь чи річку;

- приносити предмет додому, у школу, власне до місць скупчення людей.

У разі знаходження вибухонебезпечного предмета:

1. негайно (з безпечного місця) повідомте про знахідку:

Поліцію - телефон 102;

ДСНС - телефон 101, 112;

СБУ - (057) 700-34-50, 700-16-61, 700-14-22

У разі неможливості повідомлення відповідним органам діти сповіщають про знахідку батьків чи інших дорослих (сусідів, учителів).

Якщо вибухонебезпечний предмет знайшли в лісі, то повідомлення робіть із зазначенням точних орієнтирів на місцевості (точної адреси).

2. Попередьте про підозрілий предмет осіб, які знаходяться поруч (якщо діти – дорослих, батьків, учителів).

3. Позначте місце знаходження вибухонебезпечних предметів і огородіть його.

4. Не підходьте до предмета, не торкайтесь і не пересувайте його, не допускайте до знахідки інших.

5. Відведіть на максимальну відстань усіх людей (не менше 100 метрів), які знаходяться поблизу, намагаючись рухатися назад по своїх слідах.

6. Припиніть усі види робіт у районі виявлення вибухонебезпечного предмета.

7. Не користуйтеся засобами радіозв'язку, мобільними телефонами (вони можуть спровокувати вибух).

8. Дочекайтеся на небезпечній відстані від місця знаходження небезпечних предметів прибуття фахівців, які розмінують, знешкодять або знищать вибухонебезпечні предмети.

Для позначення небезпечних ділянок і місць виявлення вибухонебезпечних предметів можуть використовуватися такі підручні засоби:

- дошки, мотузки, жердини, шматки матерії тощо;
- кам'яні стовпи або купи каміння, гілки дерев;
- палиці, встановлені навхрест;
- фарба, нанесена на дерева або скелястий ґрунт;
- прокопані рівчаки, насипані піском смуги;
- інші позначки...

У місцях виявлення вибухонебезпечних предметів можуть установлюватися попереджувальні знаки [4]:

III. Правила запобігання небезпекам від вибухонебезпечного предмета в громадському транспорті та в інших місцях скупчення людей:

- звертайте увагу на залишені сумки, портфелі, згортки чи інші предмети, у яких можуть бути заховані саморобні вибухові пристрої;
- у разі виявлення підозрілого предмета негайно кнопкою виклику, переговорним пристроєм чи іншим способом повідомте водія та правоохоронців;
- не відкривайте знайдені пакети чи сумки, у жодному разі не чіпайте їх;
- повідомте людей довкола про можливу небезпеку [3].

Дії, якщо не вдалося оминати вибуху підозрілого предмета:

- не втрачайте контроль і не піддавайтеся паніці;
- спробуйте заспокоїтися та уточнити ситуацію;
- ні в якому разі не користуйтеся відкритим вогнем;
- зі зруйнованого приміщення виходьте обережно, не торкаючись пошкоджених конструкцій та дротів;
- при задимленні обов'язково захистіть органи дихання змоченою хусткою, шматком тканини чи рушником;
- за можливості та наявності необхідних знань і навичок надайте домедичну допомогу постраждалим;
- дочекайтеся прибуття представників аварійно-рятувальних служб і в подальшому дійте за їх вказівками;
- якщо вибух стався в громадському транспорті, то необхідно виконувати всі команди водія чи спеціалістів, які дані команди оголошують дистанційно.

Дії, коли вибухонебезпечний пристрій знайдено в будинку і треба евакуюватися:

- одягніть одяг із довгими рукавами, щільні штани та взуття на товстій підшві, що може захистити від уламків скла;
- візьміть документи (паспорт, свідоцтво про народження), гроші;
- під час евакуації слідуйте маршрутом, указаним органами, які проводять евакуацію; не намагайтеся «зрізати» шлях, тому що деякі райони або зони можуть бути закриті для пересування;
- тримайтеся подалі від повалених ліній енергопостачання.

!!! Вибухонебезпечні пристрої можуть установлюватися парами з метою знищення великої кількості життів: через деякий час після першого вибуху, коли на його місці зберуться люди, у тому числі представники силових структур, може лунати другий вибух і жертв стане набагато більше.

Дії, якщо ваша оселя опинилася поблизу епіцентру вибуху:

- обережно обійдіть усі приміщення, щоб перевірити, чи немає витоків води, газу, спалахів тощо...;
- негайно вимкніть усі електроприлади, перекрийте газ, воду;
- у темряві в жодному разі не запалюйте сірники або свічки – користуйтеся ліхтариком;
- перевірте, як ідуть справи в сусідів – їм може знадобитися допомога;
- не намагайтеся наблизитися до епіцентру вибуху, щоб подивитись або допомогти рятівникам;
- з безпечного місця зателефонуйте рідним і близьким, стисло повідомте про своє місцезнаходження та самопочуття.

Надання допомоги постраждалим від вибухонебезпечних предметів

Рекомендації особі, яка може надавати допомогу постраждалим:

1. Зберігайте спокій, не кидайтеся одразу до постраждалого та не робіть будь-яких рятувальних дій у зоні, яка може бути замінованою.
2. Позначте час і точне місце події.
3. Покличте на допомогу спеціалістів із розмінування та медичних працівників.
4. Попросіть постраждалого не рухатися від міни й повідомте йому, що допомога вже в дорозі.
5. Візьміть аптечку першої допомоги.
Після того, як постраждалий буде перенесений у безпечне місце спеціалістами підрозділу з розмінування, і в разі відсутності медичного персоналу ви можете надати необхідну першу допомогу відповідно до вашої медичної підготовки.
6. Перевірте дихання постраждалого. У разі необхідності прочистіть дихальні шляхи, зробіть штучне дихання або заходи з відновлення серцево-легеневої діяльності.
7. Зупиніть кровотечу. Підніміть поранену кінцівку вище рівня серця. Використовуйте будь-який перев'язувальний або підручний матеріал для накладання здавлючої пов'язки.
8. Якщо поранений знаходиться без свідомості, покладіть його на спину або проміжне положення (між положенням лежачи на животі та на боці).
9. Захистіть постраждалого від вітру, дощу, холоду чи яскравого сонця.
Допоможіть йому залишатись у теплі та зберігати спокій. Розмовляйте з ним і пояснюйте, що збирається робити.
10. Дайте постраждалому води.
11. негайно везіть постраждалого до медичного закладу, дайте інструкції водію транспорту.
12. Під час транспортування забезпечте правильне накладання пов'язок і зупинку кровотечі.

!!! Ніколи не накладайте шви на рани та не робіть складної медичної допомоги, якщо ви не лікар.

Порядки надання домедичної допомоги при різних травмах викладені в Наказі МОЗ України від 09 березня 2022 року № 441 «Про затвердження порядку надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах», зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 28 березня 2022 року № 356/37692.

Аптечка першої допомоги

Вміст аптечки подається з урахуванням вимог Наказу МОЗ України 07 липня 1998 р. № 187, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 липня 1998 року за № 467/2907 «Перелік лікарських засобів, які повинні бути у медичних аптечках першої медичної допомоги для пасажирських транспортних засобів з кількістю пасажирів понад 9 осіб»,

Рекомендований перелік медикаментів:

- йод;

- препарати: активоване вугілля (інтоксикація), парацетамол (жарознижувальний), пенталгін (знеболююче), супрастин (алергія), іммодіум (діарея), фталазол (шлункова інфекція);
- альбуцид (краплі для очей);
- ліки, які ви приймаєте (мінімум на тиждень) з описом способу застосування та дози;
- рецепти, прізвища та мобільні телефони ваших лікарів;
- сухий та медичний спирт;
- 2 пари гумових рукавичок;
- клапан із плівкою для проведення штучного дихання;
- засоби для зупинки кровотечі – турнікет, кровоспинний бинт із гемостатичним засобом;
- марлеві серветки різних розмірів і нестерильні марлеві бинти;
- еластичні бинти з можливістю фіксації;
- пластирі різних розмірів;
- травматичні ножиці для розрізання одягу на потерпілому;
- великий шматок тканини, якою можна зафіксувати кінцівку постраждалого;
- антисептичні засоби – дезінфікуючий засіб для рук, спиртові серветки.

!!! При комплектуванні аптечки необхідно перевіряти терміни придатності всіх препаратів.

IV. Рекомендації дорослим щодо потрапляння вибухонебезпечних предметів до рук дітей

Рекомендації батькам

1. Обстежте територію, де ваша дитина проводить вільний час – задля безпеки пройдіться разом із дитиною, огляньте місцевість, можливо, ваше око щось збентежить.

2. Коли дитина прийшла додому після прогулянки, обніміть її, притисніть – це допоможе виявити заховані в одяг чи кишені залізні предмети.

3. Держіть на телефонному контролі дитину, коли вона пішла гуляти, час від часу дзвоніть їй.

4. Тримайте контакт із класними керівниками, перевіряйте шкільні завдання щодо вивчення правил поведження з вибухонебезпечними предметами.

5. Наладьте контакт із батьками друзів вашої дитини: зазвичай підлітки ходять не самі.

6. Розкажіть дитині історії про ситуації, пов'язані з неправильним поведженням із вибухонебезпечними предметами та їх наслідки...

Не залякуйте, не примушуйте слухати, а робіть це ненав'язливо.

7. Відволікайте дитину від спокуси пошукати залишки зброї цікавими для неї речами, переключайте її увагу на інше, залучайте її друзів до цієї справи – і тоді приводів для турботи буде набагато менше.

Рекомендації педагогам

1. Будьте уважними до учнів, які не вийшли в етер під час дистанційного навчання. Обов'язково зв'яжіться з їхніми батьками та впевніться, що просто немає світла чи вони хворіють, а не займаються пошуками снарядів.

2. Слідкуйте за емоціональним станом учнів, консультуйтеся щодо цього з батьками.

Зазвичай про знахідку у вигляді снарядів чи іншої зброї учням хочеться розказати, похизуватися перед іншими, щоб якимось виділитися та підняти свою самооцінку.

3. Популяризуйте клас безпеки, заохочуйте учнів до вивчення правил мінної безпеки різними формами роботи.

4. Долучайте батьків до вивчення правил поводження з вибухонебезпечними предметами разом із дітьми, адже діти завжди намагаються наслідувати їх.

5. Запрошуйте в зону мінної безпеки для проведення різних заходів фахівців ДСНС, СБУ, Національної поліції, МОЗ тощо... Їх виступи дадуть можливість дитині всебічно поглянути на проблему та допомогти сформуванню правильної мотивації для вироблення відповідних компетенцій.

V. Варіанти інтерактивних видів роботи з учнями

1. **«Частково-пошуковий метод».** Суть методу: це метод, за якого певні елементи знань відомі, а іншу частину потрібно здобути самостійно, відповідаючи на поставлені запитання чи розв'язуючи проблемні завдання.

Основний ресурс: буклет (пам'ятка, відеоролик, абетка безпеки...)

Завдання. Прочитайте буклет «Вибухонебезпечні предмети». Використовуючи інформацію буклета, визначте, що ви будете робити, коли біля під'їзду або на сходовому майданчику побачите невідому сумку чи предмет. Складіть власний алгоритм дій.

2. **«Метод життєвих ситуацій»** (case-study – ситуація)

Технологія методу: учні (батьки) аналізують кейс самостійно, виділяють у ньому проблему та необхідне для її вирішення, обговорюють свої висновки й міркування, виробляють спільні рішення.

Вимоги методу: кейс повинен містити реальну, обґрунтовану інформацію, де б можна було уявити себе в описаній ситуації та ототожнити себе з людьми, які в неї потрапили.

Основний ресурс: текст матеріалів (буклети, плакати, фото, малюнки...)

Ситуація: Учень 10 класу Олег із другом Петром вирішили погуляти у дворі свого мікрорайону. Раптом Олег помітив, що із землі стирчать уламки заліза незрозумілої форми. Він звернув на це увагу Петра, а сам рвонув мерщій до знахідки, щоб першому до неї дістатися.

Петро, який не став підходити до знахідки, почав кричати вслід Олегу, щоб той не підходив близько до уламків і не чіпав їх руками...

Завдання:

1. Проаналізуйте ситуацію та придумайте варіанти того, як могли б розгортатися події далі.

2. Які правила поведінки при знаходженні вибухонебезпечних предметів порушив Олег?

3. Чи правильно вчинив Петро?

4. Яких помилок допустилися хлопці?

5. Де ще можна натрапити на вибухонебезпечні предмети? Як діяти в таких випадках?

6. Чому потрібно вивчати правила поведінки при знаходженні вибухонебезпечних предметів?

3. «Інтерактивна лекція» (лекція – діалог)

Суть методу: зміст такої лекції подається через серію запитань, на які учні повинні відповідати безпосередньо під час самої лекції.

У цьому випадку текст лекції – це подані в статті матеріали, які учні (батьки) вивчають самостійно та в процесі опрацювання відповідають на запитання. Таким чином ведеться віртуальний діалог між педагогом і учнями, учнями та їх батьками.

Варіант питань лекції – діалогу на тему «Вибухонебезпечні предмети»:

1. Яким шляхом наразі вибухонебезпечні предмети стають доступними нам?

2. Які ознаки вказують на вибухонебезпечність предмета?

3. Чому молодь (батьки) повинні знати про загрозу вибухонебезпечних предметів?

4. Які ви знаєте види боєприпасів?

5. Що заборонено робити в разі знаходження вибухонебезпечних предметів?

6. Що потрібно робити в разі знаходження вибухонебезпечних предметів?

7. Якими підручними засобами потрібно позначати місце небезпеки?

8. Хто має право розмінювати, знешкоджувати, знищувати вибухонебезпечні предмети? За якими номерами телефонів їх викликають?

9. У яких місцях нас підстерігають вибухонебезпечні предмети?

10. Як потрібно діяти в разі виявлення вибухонебезпечних предметів біля вашого будинку?

11. Як потрібно діяти, коли стався вибух?

Отже, можна зробити висновок, що класи безпеки – це потужний освітній простір, який сприяє формуванню *безпекового способу життя* учнів, а освітні процеси, спрямовані на вироблення компетенцій правильного поведіння з вибухонебезпечними предметами, здійснюються в зоні мінної безпеки класів безпеки.

Освітній простір з мінної безпеки формується ресурсами з різних джерел, що забезпечує варіативність, а значить якість і доступність вивчення питань мінної безпеки. Одне з них – напрацювання фахівців Навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Харківської області в рамках методичного супроводу.

Завдяки різнобічності ресурсів процес вироблення компетенцій правильного поведіння з вибухонебезпечними предметами реалізується в умовах, наближених до реального життя. Будь-який ресурс освітнього простору з мінної безпеки може бути ресурсом інших зон, адже безпековий простір класів безпеки є цілісним і процеси формування відбуваються постійно.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що незмінною залишається істина – неперервно, різними способами та засобами доводити молоді, що життя є найвищою цінністю людини!

Література

1. Наказ МОН України від 10 лютого 2023 р. № 135 «Деякі питання створення та функціонування класів безпеки у закладах освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-stvorennya-ta-funkcionuvannya-klasiv-bezpeki-u-zakladah-osviti>
2. Постанова КМУ від 17 квітня 2019 р. № 372 «Про затвердження Правил позначення небезпек, пов'язаних з мінами та вибухонебезпечними предметами – наслідками війни». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2019-%D0%BF#Text>
3. Пам'ятки щодо правил поведінки (порядку дій) населення у разі виявлення підозрілого об'єкта, вибухонебезпечного предмета. ДСНС України. ОБСЄ. URL: <http://oht.sm.gov.ua/images/docs/doc2022/doc/pravila.pdf>
4. Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki/diyi-naselennya-v-umovax-nadzvicainix-situacii-vojenogo-harakteru>

Порядок укриття та правила поведінки учасників освітнього процесу в захисних спорудах

Ольга Шконденко, Наталя Гергель

В умовах ведення бойових дій для захисту учасників освітнього процесу від загроз артилерійських і ракетних обстрілів стає актуальним аналіз будови, призначення захисних споруд цивільного захисту та відпрацювання правил поведінки учасників освітнього процесу в них.

Основним засобом колективного захисту для тих, хто знаходиться в будівлях освітніх закладів, є *найпростіші укриття* – підвальні приміщення тих будівель, у яких розташовані освітні заклади.

Для організації укриття персоналу та здобувачів освіти в підвальних приміщеннях (у найпростіших укриттях) такі приміщення необхідно заздалегідь підготувати й утримувати в *постійній* готовності до прийому тих, хто цього потребує. План укриття, як і План евакуації, необхідно довести до всього персоналу та здобувачів освіти.

Проаналізуємо *основні вимоги до будівель* (споруд, приміщень), які використовуються для укриття як споруди подвійного призначення та найпростіші укриття.

Так, усі захисні споруди цивільного захисту, незалежно від форми власності та напряму діяльності підприємств, установ і організацій, які є їхніми балансоутримувачами чи органами управління, мають утримуватися в постійній готовності до використання за призначенням. Не допускається проведення заходів, що знижують їх захисні властивості, надійність і безпеку.

Утримання та експлуатація захисних споруд має здійснюватися відповідно до Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом МВС України від 09.07.2018 № 579 [3].